



ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора з наукової роботи  
Національного університету  
охорони здоров'я України  
імені П. Л. Шупика, професор

*Дмитро Ледін*  
Дмитро Ледін

19 06 2026 року

## ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Коноваленко Людмили Василівни

**«УДОСКОНАЛЕННЯ ДІАГНОСТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ ПЕРЕХРЕСНОГО СИНДРОМУ (АТОПІЧНИЙ ДЕРМАТИТ ТА АЛЕРГІЧНИЙ КОНТАКТНИЙ ДЕРМАТИТ) З УРАХУВАННЯМ ВПЛИВУ АЛЕРГЕН-СПЕЦИФІЧНОЇ ІМУНОТЕРАПІЇ»**

що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я», за спеціальністю 222 «Медицина»

Призначені наказом Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика від «10» червня 2026 року № 2311 голова та рецензенти, а саме:

Голова – д. мед. н., професор ШАРИКАДЗЕ Олена Вікторівна, директор інституту післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика МОЗ України, професор кафедри педіатрії, дитячих інфекційних хвороб, імунології та алергології Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика МОЗ України.

Рецензент: д. мед. н., професор ЗАЙКОВ Сергій Вікторович, професор кафедри респіраторної медицини та фізіопульмонології Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика МОЗ України.

Рецензент: д. мед. н., професор ГУМЕНЮК Галина Львівна, професор кафедри респіраторної медицини та фтизіопульмонології Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика МОЗ України.

розглянувши дисертацію Коноваленко Людмили Василівни «Удосконалення діагностики та лікування перехресного синдрому (атопічний дерматит та алергічний контактний дерматит) з урахуванням впливу алерген-специфічної імунотерапії», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань «Охорона здоров'я», за спеціальністю 222 «Медицина» (тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика «17» лютого 2021 року (протокол № 2), наукові публікації, в яких висвітлено основні наукові результати, а також за результатами фахового семінару профільних кафедр (кафедра дерматовенерології, алергології, клінічної та лабораторної імунології Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика) від «\_10\_» \_червня\_ 2026 р. (протокол № \_2311), ухвалили:

### **1. Актуальність теми дисертації**

Звичайна парадигма, яка спрощує розвиток atopічного дерматиту та алергічного контактного дерматиту до окремих процесів за участю Т-хелперів 2 типу або Т-хелперів 1 типу, відповідно, не розпізнає потенційні імунологічні точки перетину та сприяє неправильному веденню пацієнтів або помилкам у лікуванні захворювання.

Варіабельна експресія алергічного контактного дерматиту (АКД) серед пацієнтів з atopічним дерматитом (АД) представляє різні ланки різнобічного взаємозв'язку між двома патологічними станами, де підвищена проникність алергенів через пошкоджений епідермальний бар'єр посилює презентацію антигену та сенсibiliзацію, з подальшим порушенням імунної регуляції.

Подальші дослідження необхідні для визначення взаємозв'язку та імунологічних точок перетину цих двох захворювань.

В сучасній літературі поєднання АД та АКД отримало назву перехресного синдрому (ПС). На тлі порушення бар'єрної функції шкіри та імунного запалення за умов АД полегшується проникнення хімічних речовин у шкіру, що сприяє виникненню АКД і формуванню перехресного синдрому. Наявність у хворих ПС АД і АКД чинить різноманітний негативний вплив на якість життя пацієнтів, що позначається на їх соціальній адаптації та працездатності.

Розпізнавання АКД в умовах перехресного синдрому часто базується на основі особистої історії, наявності клінічних проявів на шкірі в місцях контакту, хоча б на початку захворювання, нетипові для АД місця локалізації висипань та, за необхідності, результатів патч-тестів. Дорослі люди значно частіше контактують з хімічними речовинами та мають більший ризик протягом життя повторного впливу контактних алергенів, а також слабші механізми відновлення шкірного бар'єру, і тому можуть бути особливо схильні до АКД. Істинна сенсibilізація ідентифікується шляхом визначення специфічного алергену, а перехресна реакція визначається наявністю імунної відповіді на перехресно-реагуючі компоненти.

Алерген-специфічна імунотерапія (АСІТ) на сьогоднішній день є унікальним засобом проти алергічної сенсibilізації при тривалому повторному підшкірному або під'язиковому введенню екстрактів алергенів. В останні роки алерген-специфічна імунотерапія була визнана найбільш перспективним методом лікування АД. АСІТ є єдиним методом лікування, який вирішує причину IgE-опосередкованої алергії, а не лише симптоми. Поступово вводяться зростаючі дози алергену в організм, щоб зменшити чутливість до нього. Метод забезпечує довготривалу ремісію впродовж 3-5 років, а також запобігає прогресуванню не лише АД, але й алергічного риніту та астми, зменшуючи потребу в медикаментах у переважної більшості пацієнтів. АСІТ ефективна для пацієнтів з АД, які мають гіперчутливість до домашніх пилових кліщів

домашнього пилу (КДП), пилку дерев і трав, алергенів тварин, цвілі або грибів. АСИТ з КДП наразі є найбільш ефективною для терапії АД, оскільки кліщі домашнього пилу виявилися ключовим фактором, що сприяє АД і мають виражений вплив на захворювання, оскільки є причиною прямого подразнення шкірного бар'єру та гіперчутливості імунної системи.

Серед пацієнтів із поширеними шкірними захворюваннями, такими як АД, порівняно із загальною популяцією, спостерігається значно вища поширеність клінічної депресії, тривожного розладу та суїцидальних думок. Хоча тягар психічного здоров'я хворих на АД та осіб, які здійснюють догляд за ними, був добре вивчений, мало досліджень стосувалося впливу на клінічний перебіг АД у пацієнтів, які відчують симптоми тривоги та депресії.

Результати сучасних досліджень показали, що має місце позитивний кореляційний зв'язок з метаболічним синдромом (МС) та підвищеним рівнем тригліцеридів, а центральне ожиріння є підтвердженим компонентом, який позитивно корелює з АД, та пов'язане зі збільшенням поширеності та тяжкості захворювання. Також дослідження продемонстрували значне підвищення ризику гіперліпідемії, гіпертензії та діабету 2 типу у пацієнтів з АД, а зниження ваги, в свою чергу, покращує результати лікування АД.

Також, у пацієнтів з хронічними шкірними захворюваннями розповсюдженим явищем є синдром хронічної втоми, адже виснажливий свербіж та негативний вплив на психоемоційний стан не минають без наслідків. Виявлений позитивний кореляційний зв'язок atopічного дерматиту та алергічного контактного дерматиту з синдромом хронічної втоми.

У сучасних роботах було показано, що у клінічному перебігу алергічних захворювань шкіри супутні стани можуть відігравати вирішальну роль. Найпоширенішими супутніми станами у пацієнтів з АД та АКД є неврологічні розлади, імунодефіцит, хронічна втома та метаболічний синдром. Такі супутні захворювання потребують особливої уваги і можуть вимагати

мультидисциплінарної команди спеціалістів для корекції повного плану терапії перехресного синдрому АД та АКД.

## **2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.**

Дослідження є частиною науково-дослідної роботи “Удосконалення діагностики, лікування, профілактики патології шкіри та інфекцій, що передаються статевим шляхом” 2020-2024 роки (державний реєстраційний номер: 0120U104259), що виконувалась на кафедрі дерматовенерології, алергології, клінічної та лабораторної імунології НУОЗ України імені П.Л. Шупика. Здобувачка є співвиконавцем зазначеної роботи.

## **3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів**

Дисертаційна робота є самостійною науковою роботою, виконаною під керівництвом завідувача кафедри дерматовенерології, алергології, клінічної та лабораторної імунології НУОЗ України, доктора медичних наук, професора Літуса Віктора Івановича. Здобувачкою розроблено дизайн дослідження, запропоновано етапи наукового дослідження, здійснено патентний пошук джерел літератури та аналіз літературних даних, сформовано мету та завдання дисертаційної роботи, проведено обстеження хворих, включених до дослідження, розроблено і заповнено протоколи індивідуального обстеження на кожного із пацієнтів. Самостійно провела первинну обробку результатів отриманих результатів: анкетування, клінічних обстежень, інструментальних та лабораторних методів дослідження та результатів лікування всіх хворих та здійснювала спостереження за динамікою захворювання. Здобувачкою було проведено статистичну обробку результатів дослідження, розроблено клінічне пояснення отриманих результатів кореляційного аналізу та розраховано коефіцієнти парної кореляції. Особисто здобувачкою написані та оформлені кожен з розділів дисертаційної роботи, сформульовані всі основні положення, практичні рекомендації та висновки.

#### **4. Ступінь достовірності результатів проведених досліджень, висновків та рекомендацій, що викладені у дисертації.**

Дослідження проводилось з дотриманням основних біоетичних положень Конвенції Ради Європи про права людини та біомедицину, Гельсінської декларації Всесвітньої медичної асоціації про етичні принципи проведення наукових медичних досліджень за участі людини, Настанови з клінічних досліджень та наказів МОЗ України. Наукові положення, висновки та рекомендації, які викладені в роботі, отримані на достатньому фактичному матеріалі. Достовірність даних підтверджена, окрім достатнього обсягу спостережень, використанням надійних статистичних методів обробки та аналізу даних.

#### **5. Наукова новизна одержаних результатів дослідження.**

Вперше було досліджено особливості сенсibiliзації та епідеміології ПС АД та АКД в українській популяції. В процесі виконання дисертаційного дослідження встановлено, що ПС АД та АКД частіше розвивається у пацієнтів, які проживають у містах, частіше у віці від до 25 до 50 років, частіше у жінок. Встановлено, що найчастіше і найбільшу кількість виражених реакцій викликали гаптени *Cobalt chloride, Nickel, Methylisothiazolinone, Textile dye mix, Formaldehyde*. Цікавим результатом дослідження виявився той факт, що гаптен *Textile dye mix* продемонстрував свою суттєву роль в етіології АКД в українській популяції, на відміну від інших країн.

Вперше встановлено, що корекція способу життя пацієнтів з ПС АД та АКД, що мають метаболічні порушення, не тільки створює умови для нормалізації загального обміну речовин, але й також, як наслідок – для гармонізації метаболізму і профілактики сухості шкіри. Це, в свою чергу, забезпечує відновлення шкірного бар'єру та попереджує можливі рецидиви захворювання, про що свідчить проведена оцінка розповсюдженості шкірних уражень згідно індексу EASI.

Вперше запропонована стратегія лікування хворих на ПС АД та АКД, що супроводжується хронічною втомою. Лікування призводить до вираженого регресу основних клінічних проявів СХВ, які пов'язані з вторинним імунодефіцитним станом: субфебрильної температури, фарингіту та лімфаденопатії. А найбільш значущою зміною обраних показників імунного статусу хворих в досліджуваній групі виявилось зростання концентрації імуноглобуліну G (на 68,5 %) у порівнянні з вихідним рівнем; отриманий результат в свою чергу був на 46,5 % вищими за такий у групі контролю,  $p < 0,05$ .

В процесі виконання дисертаційного дослідження вперше розроблений алгоритм персоніфікованого лікування хворих на ПС АД та АКД з урахуванням найбільш розповсюджених коморбідних станів: неврологічних розладів, метаболічному синдрому та переддіабету, а також синдрому хронічної втоми, що супроводжується імуносупресією.

#### **6. Практичне значення одержаних результатів дослідження.**

Беручи до уваги той факт, що АКД відчутно ускладнює перебіг АД і негативно впливає на ефективність лікування, а наявність перехресного синдрому значно погіршує якість життя пацієнтів, дане дослідження підтвердило необхідність покращення діагностичного алгоритму при підозрі на розвиток перехресного синдрому АД та АКД.

Також, враховуючи відсутність визначених критеріїв оцінки якості життя саме при ПС АД та АКД, в процесі виконання дисертаційної роботи розроблена та вперше апробована інтегральна анкета-опитувальник "QLI-OS-AD/ACD-2024", яка надасть можливість практикуючому лікарю швидко і без зайвих витрат оцінити ступінь впливу наявності ПС АД і АКД на якість життя пацієнтів і, зокрема, зосередити увагу практикуючого лікаря на неврологічній складовій.

Результати дослідження підтвердили, що при веденні хворих на ПС АД та АКД доцільно враховувати вплив на клінічний перебіг захворювання найбільш розповсюджених коморбідних станів: неврологічних розладів, метаболічному

синдрому та переддіабету, а також синдрому хронічної втоми, що супроводжується імуносупресією.

#### **7. Обізнаність здобувача з результатами наукових досліджень інших вчених за обраною тематикою.**

Здобувачем у процесі написання дисертації опрацьовано 181 актуальні літературні праці інших вчених. За обраною тематикою здобувач має високу обізнаність з результатами наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених.

#### **8. Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих наукових працях.**

За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 9 наукових праць, зокрема, 6 статей, серед яких 5 публікацій у виданнях, що індексуються наукометричною базою Scopus, 1– Web of Science, 3 тез у збірках наукових конференцій.

Зміст опублікованих робіт достатньо повно висвітлює результати виконаних здобувачем досліджень, їх актуальність і значення для медицини.

З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише ті ідеї, положення і висновки, які є результатом особистої роботи здобувача і становлять його індивідуальний науковий внесок. Конфлікту інтересів немає.

#### ***Праці, у яких опубліковані основні результати дисертації:***

1. Коноваленко Л.В., Літус О.І., Літус В.І. Алергічний контактний дерматит і atopічний дерматит: акценти оверлап-синдрому. Клінічна та профілактична медицина, 2024 (3): 6-12. **Scopus** <https://doi.org/10.31612/2616-4868.3.2024.01>

2. Konovalenko, L., Litus, O., Konovalenko, S. The phenomenon of neurological components prevalence in influencing the quality of life of patients with the atopic dermatitis and allergic contact dermatitis overlap syndrome in modern realities. Int Neurol J, 20(8), 422–426. **Scopus** doi:10.22141/2224-0713.20.8.2024.1125

3. Людмила В. Коноваленко, Юлія В. Щербакова, Віктор І. Літус , Олександр І. Літус. Перехресний синдром алергічного контактного дерматиту та атопічного дерматиту: фокус на якості життя пацієнтів і клінічні випадки. Клінічна та профілактична медицина, 4(42), 2025, 53-65. **Scopus** [doi.org/10.31612/2616-4868.4.2025.07](https://doi.org/10.31612/2616-4868.4.2025.07) (

4. L.V. Konovalenko, V.I. Litus, Yu.I. Komisarenko, O.I. Litus. Overlap syndrome of AD and ACD: Metabolic Patterns. Int J Endocrin, Vol.21, No 4, 2025, 423-427 **Scopus** [doi.org/10.22141/2224-0721.21.4.2025.1569](https://doi.org/10.22141/2224-0721.21.4.2025.1569)

5. L.V. Konovalenko, V.I. Litus, M.A. Trishchynska, O.I. Litus, S.V. Konovalenko. Clinical course of AD and ACD overlap syndrome accompanied by chronic fatigue. Int Neurol J, Vol.21, No 5, 2025, 362-368. **Scopus** DOI:[10.22141/2224-0713.21.5.2025.1200](https://doi.org/10.22141/2224-0713.21.5.2025.1200)

***Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:***

1. Litus O, Bisyuk Y, Konovalenko L, Litus V, Lytvynenko B, DuBuske L.

Sensitization to *Malassezia sympodialis* is Associated with Low Efficacy of Local Anti-inflammatory Therapy in Patients with Contact Dermatitis. The Journal of Allergy and Clinical Immunology: In Practice February 2022 \_ AB181 Volume 149, Issue 2, Supplement AB181 **Scopus** [doi.org/10.1016/j.jaci.2021.12.597](https://doi.org/10.1016/j.jaci.2021.12.597)

2. Litus O, Bisyuk Y, Konovalenko L, Litus V, DuBuske L, Gardner MA. Efficacy of house dust mite immunotherapy in patients with atopic and contact dermatitis overlap syndrome. Annals of Allergy, Asthma and Immunology. 2022;129(5):S7-S8. **Scopus** doi: 10.1016/j.anai.2022.08.530. [doi.org/10.1016/j.anai.2022.08.530](https://doi.org/10.1016/j.anai.2022.08.530)

3. Konovalenko, L. Litus, O. Litus, V. Allergic contact dermatitis: etiological matrix. (2023) Archiv Euromedica, 13 (4): 1 – 9. **Web of Science** DOI [10.35630/2023/13/4.819](https://doi.org/10.35630/2023/13/4.819)

4. Liudmyla Konovalenko, Viktor Litus, Olexander Litus, Lawrence Dubuske. Demographics of Patch Testing Results in Kyiv, Ukraine Done to Confirm Allergic

## **9. Впровадження наукових досліджень у практику**

**Наукові положення дисертації впроваджені, та використовуються в науково-педагогічному процесі** кафедри дерматовенерології, алергології, клінічної та лабораторної імунології Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика (м. Київ).

**Практичні положення дисертації впроваджені та використовуються у лікувально-діагностичному процесі** Комунального некомерційного підприємства «Шкірно-венерологічний диспансер №4» (місто Київ), Комунального некомерційного підприємства Деснянського району «Консультативно-діагностичний центр» (місто Київ), медичної клініки ТОВ «ЄВРОДЕРМ» (місто Київ).

## **10. Апробація результатів дисертації**

Основні положення дисертаційної роботи були представлені та обговорені на конференціях (результати оприлюднено у формі усних доповідей):

1. Київські алергологічні дні 26.03.2021 «Вузькополосна (311нм) ультрафіолет В терапія atopічного дерматиту» (м. Київ) (доповідь).
2. Школа астми 25.06.2021 «Алергічний контактний дерматит: стратегії діагностики і лікування» (м.Київ).
3. KSAIM 22-23.10.2021 «Хвороба Девержи: клініко-морфологічна діагностика і лікування» (м.Київ).
4. Київські дерматологічні дні 8-9.06.2022 «АСІТ при atopічному дерматиті» (м.Київ).
5. Київські алергологічні дні 21-22.10.2022 «АД та АКД: схожі риси і відмінності, що визначають стратегію терапії» (м.Київ).
6. Київські алергологічні дні 7-8.04.2023 «Алергічний контактний дерматит: клінічне значення перехресного синдрому для практикуючого дерматолога» (м. Київ).

7. Київські алергологічні дні 28-29 березня 2024 року «Етіолологічні матриці оверлап-синдрому АД та АКД» (м. Київ)
8. VI національний форум імунологів, алергологів, мікробіологів та спеціалістів клінічної медицини 15-16 травня 2024 «Алерген-специфічна імунотерапія при атопічному дерматиті» (м. Київ)
9. Конгрес «Об'єднуюча природа клінічної імунології та алергології: актуальні питання між дисциплінами» 23-24 жовтня 2024 «АД та АКД: неврологічні патерни при оверлап-синдромі» (м. Київ)
10. 7D «Клінічні маршрути практикуючого дерматовенеролога, трихолога, косметолога, дерматолога-хірурга» 28.03.2025 «Оверлап-синдром АД та АКД. Акцент на якості життя пацієнтів» (м. Київ)
11. IUSTI UKRAINE CONGRESS 2025 3 грудня «Диференційна діагностика проявів алергічного контактного дерматиту в інтимних ділянках» (м. Київ)

### **11. Характеристика здобувача, його шлях у науці, ступінь наукової зрілості.**

Проведені дослідження й опубліковані наукові праці характеризують Коноваленко Людмилу Василівну як кваліфікованого фахівця і дослідника. Здобувачка має глибокі фахові знання, педагогічний хист, здібна до наукових досліджень, вміє глибинно аналізувати, аналітично мислити та формувати висновки. Методично проводила наукові дослідження за темою дисертації, приймала активну участь у проведенні науково - практичних конференцій в Україні. За період навчання у закладах вищої освіти та роботи у лікувальних установах зарекомендувала себе як сумлінного здобувача та науковця, висококваліфікованого та відповідального лікаря-дерматовенеролога та лікаря-алерголога. За період роботи в практичній медицині проявила себе як висококваліфікований лікар-дерматовенеролог та лікар-алерголог, який володіє класичними і новітніми методиками надання медичної допомоги пацієнтам з дерматологічною та алергічною патологією.

Коноваленко Людмила Василівна є сформованим, кваліфікованим науковцем з глибоким теоретичним та практичним рівнем підготовки, високою ерудицією та досвідом, що дозволяє вважати його фахівцем із спеціальності 222 «Медицина».

### **Висновок**

Враховуючи актуальність теми дослідження, наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, впровадження їх у практику, достатню повноту викладення матеріалів дисертації в опублікованих наукових працях, відповідність роботи вимогам пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановами Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 та Наказу МОН України від 19.08.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», рекомендувати дисертацію Коноваленко Людмили Василівну на тему: **«УДОСКОНАЛЕННЯ ДІАГНОСТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ ПЕРЕХРЕСНОГО СИНДРОМУ (АТОПІЧНИЙ ДЕРМАТИТ ТА АЛЕРГІЧНИЙ КОНТАКТНИЙ ДЕРМАТИТ) З УРАХУВАННЯМ ВПЛИВУ АЛЕРГЕН-СПЕЦИФІЧНОЇ ІМУНОТЕРАПІЇ»** до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії із спеціальності 222 «Медицина».

### **Головуючий на засіданні**

фахового семінару,

д. мед. н., професор, директор інституту післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика МОЗ України, професор кафедри педіатрії, дитячих інфекційних хвороб, імунології та алергології Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика МОЗ України.

Олена ШАРІКАДЗЕ

**Рецензент,**

д. мед. н., професор, професор  
кафедри респіраторної медицини та  
фтизіопульмонології Національного  
університету охорони здоров'я України  
імені П.Л.Шупика МОЗ України

Сергій ЗАЙКОВ

**Рецензент,**

д. мед. н., професор, професор  
кафедри респіраторної медицини  
та фтизіопульмонології Національного  
університету охорони здоров'я України  
імені П.Л.Шупика МОЗ України

Галина ГУМЕНЮК

**Секретар** фахового семінару,  
к.м.н., асистент кафедри дерматовенерології,  
алергології, клінічної і лабораторної  
імунології Національного університету  
охорони здоров'я України  
імені П.Л.Шупика МОЗ України

Вадим БОРОВИКОВ